

СТАНОВИЩЕ

**от д-р Мая Димитрова Влахова-Ангелова – доцент в Института за български език при
Българската академия на науките**

на материалите, представени за участие в конкурс
за заемане на академичната длъжност „доцент“
на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“

по: област на висше образование 2. Хуманитарни науки
професионално направление 2.1. Филология (Общо и сравнително езиковедие),
обявен в Държавен вестник, бр. 98 от 19.11.2024 г. и в интернет-страница на Пловдивски
университет „Паисий Хилендарски“ за нуждите на катедра „Общо езиковедие и история на
българския език“ към Филологически факултет с единствен кандидат гл. ас. д-р Марияна
Карталова от катедра „Общо езиковедие и история на българския език“ на ПУ „Паисий Хи-
лендарски“.

Общо представяне на процедурата и кандидата

Представеният от гл. ас. д-р Марияна Карталова комплект материали за участие в кон-
курса е в съответствие с Правилника за развитие на академичния състав на ПУ и Закона за
развитие на академичния състав и включва всички документи, които се изискват и които имат
отношение към педагогическата и научно-изследователската дейност на кандидатката. Канди-
датката покрива минималните национални изисквания за заемане на длъжност „доцент“.

Кратки биографични данни на кандидатката

Марияна Карталова е възпитаник на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“,
притежава филологическо образование с бакалавърска степен по специалностите „Български
език“ и „Новогръцки език“ (2011 г.), магистърска степен по специалност „Актуална бълга-
ристика“ (2012 г.) и е придобила образователна и научна степен „доктор“ с дисертация на тема
„Фразеологични единици със зоо- и фитокомпонент в българския и гръцкия език“ (2016 г.).
Към момента д-р М. Карталова е заемала академичната длъжност „главен асистент“ в катед-
рата „Общо езиковедие и история на българския език“ на ПУ в продължение на пет години
(януари 2020 г. – до момента). Тя има достатъчно голям преподавателски и научноизследо-
вателски опит, придобит в следните области: общо и сравнително езиковедие, български и
гръцки език. От представените документи става ясно, че д-р М. Карталова има и съществен
организационен опит, свързан с научната и педагогическата дейност в ПУ, както и като експерт
в различни комисии на университетско равнище.

Обща характеристика на дейността на кандидатката

Относно учебно-педагогическата дейност на кандидатката от представените документи
се вижда, че тя вече е имала възможност да се изяви като лектор в ПУ, където ѝ е поверено
провеждането на един от най-важните задължителни лекционни курсове за филологическите

специалности – „Увод в общото езикознание“, който тя провежда през последните години. Освен това кандидатката е разработила и провежда още един лекционен курс „Комуникации и комуникационна политика“ сред студенти от широк кръг специалности на ПУ. Кандидатката извършва и редица извънаудиторни дейности, главно под формата на семестриални изпити, ръководство на дипломанти – 5 души, от които единия в момента, а също така и рецензиране на дипломни работи – 9 рецензии за дипломни работи в периода 2015 – 2025 г. Става ясно, че кандидатката се включва активно във всички аспекти на учебно-педагогическата работа в ПУ.

За конкурса са представени 21 научни публикации в две основни лингвистични области – фразеология и ономастика, вкл. и две монографии – едната на базата на защитен дисертационен труд („Езиковата картина на света, отразена чрез зоо- и фитокомпонентни фразеологизми“, 2022 г.) и един хабилитационен труд, който не се припокрива с темата на дисертационния труд („Фамилните имена на българите, мотивирани от професия или занаят“, 2024 г.), както и 9 цитирания. Преобладават публикациите в сборници на ПУ, както и в сборници от международни научни форуми от България и чужбина, но кандидатката има и една публикация в списание, индексирано в Скопус – „Езиков свят“, и една в престижното списание „Балканско езикознание“. Една от предложените за конкурса публикации е на английски език. Няма публикации в съавторство. Цитиранията са предимно в списания и сборници от България, както и 1 в издание, индексирано в WoS.

Научните интереси на М. Карталова обхващат две основни области – фразеология и ономастика, като в обсега на нейните изследвания попада материал от българския и гръцкия език. Приносните моменти в нейните трудове са свързани с методите на изследване на устойчивите сравнения, но също и с разширяване на обема на анализирания езиков материал. Специално внимание бих искала да обърна на серията публикации, в които се изследват ЛИ, участващи в устойчиви сравнения, и по-специално начина, по който тези ЛИ се актуализират и модернизират под въздействие на смяната на езиковите реалии.

Хабилитационният труд на д-р М. Карталова надгражда досегашното проучване на българските фамилни имена (ФИ), представяйки концепцията на авторката за ФИ като отделна подсистема в рамките на българската трикомпонентна личноименна система, подчиняваща се на свои собствени правила за разлика от личните и бащините имена. Работа е посветена само на един от видовете фамилни имена в България – тези, произлизащи от занаят или професия, но това в никакъв случай не е недостатък.

В проучването си върху ФИ М. Карталова прави връзка с някои свои идеи, заложили в по-ранни публикации. Тук тя констатира, че ФИ, свързани с професия или занаят, са важен елемент за изграждането на езиковата картина на народа и отразяват народопсихологията на българина (с. 12).

Един от най-приносните моменти в разработката е идеята, че изследваните ФИ, свързани с професия или занаят, са организирани в система на базата на *синонимни отношения* между имената с български произход и тези с чужд. Подобна концепция за класифициране на ФИ на *гнездови принцип*, т.е. представяне на ФИ, които са „семантично съотносими помежду си“, е предложена за пръв път от проф. Б. Парашкевов в няколко негови публикации, но М. Карталова подхожда по своему, като изследва наличието на „синонимни отношения“ при ФИ, както тя ги определя в своя труд. Изхождайки от тази позиция, авторката класифицира по нов начин

ексцерпирани от нея 1670 ФИ, като обобщава, че 651 ФИ влизат в отношения на синонимия, обособени в 92 синонимни гнезда.

Трудът на М. Карталова има и други силни моменти. В първата глава на изследването е изложен подробен преглед на нормативните документи, свързани с установяването на трикомпонентната личноименна система в България с акцент върху фамилните имена. Той дава представа как се развива нашата личноименна система, както и какви са отношенията между бащините, родовите и фамилните имена, които в даден момент се преплитат. Във втората глава особено добре е представена информацията за развитието на занаятите у нас, което е от същностно значение, за да се разбере контекстът, в който са се развили и наложили българските ФИ, произлизащи от занаяти или професия. Трета, четвърта и пета глава представляват същината на изследването, където са изложени резултатите от лингвистичните анализи на ексцерпирания ономастичен материал, въз основа на които е направена **тематична класификация на ФИ**, представена е **синонимията при ФИ**, както и **етимологичен анализ на всички ФИ**, за да се установи каква част от тях какъв произход имат. Детайлната тематична класификация, включваща 17 тематични групи ФИ, съответстващи на занаяти и професии, които са били (а някои и все още са) разпространени сред българите, е много добре, съвестно и подробно изложена. Въз основа на тематичните полета, които ФИ образуват, ярко са открити интересите и заниманията на българското население от миналото до наши дни (с. 44). По отношение на етимологичните анализи на ФИ авторката е работила съвестно и предложените етимологии се опират на сериозни и надеждни източници, не са пропуснати и спорните и неясни примери, които са неизбежни и за които също се предоставя релевантна информация. Става ясно, че преобладават имената, мотивирани от лексеми с чужд произход – главно заети диалектни думи от турски или през турски език. В този смисъл тяхното проучване в настоящия момент е важно, тъй като те вече имат непрозрачно значение за съвременните езикови носители, които не знаят какво означават техните имена и нерядко ги заменят с патронимични ФИ.

Следва да се отбележи, че трудът съдържа ценни статистически обобщения – данни за фреквентността на имената според тематичната група, в която попадат, данни за количеството на имена, влизащи в синонимни отношения, както и статистически данни относно дела на имената според техния произход. Монографията завършва с азбучен показалец на изследваните ФИ, представляващ своего рода речник на този клас ФИ, който е ценен справочник за всеки интересуващ се от темата.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Гл. ас. д-р Марияна Карталова представя в конкурса достатъчна по обем и качество научна продукция, тя има вече значителен учебно-педагогически опит, отговаря на всички изисквания за заемане на длъжността „доцент“ и аз предлагам на научното жури да подкрепи нейното избиране на тази длъжност по област на висше образование 2. Хуманитарни науки; професионално направление 2.1. Филология (Общо и сравнително езикознание).

6.03.2025 г.

Изготвил становището:

Доц. д-р Мая Влахова-Ангелова